

POSTANOWIENIE

24 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski

na posiedzeniu niejawnym 24 kwietnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa T. K. i A. K.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 7 lutego 2023 r., I ACa 864/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpatrzenia;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powodów, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia postanowienia pozwanemu.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanego Bank S.A. w W. od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 7 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność

postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających realizację publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 3 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). Chodzi przy tym o zagadnienie nowe, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 lutego 2023 r., I CSK 4691/22).

Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub

podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07). Skarżącego obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09; z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/06).

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując że zaskarżony wyrok został wydany w warunkach nieważności postępowania, tj. z naruszeniem art. 379 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 367 § 3 k.p.c., wskutek rozpoznania przez Sąd drugiej instancji apelacji skierowanej przez pozwanego w składzie jednoosobowym, co ograniczało jego prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, bowiem rozpoznanie sprawy w składzie jednoosobowym nie było konieczne dla ochrony zdrowia publicznego, co ostatecznie doprowadziło do nieważności przedmiotowego postępowania ze względu na sprzeczność składu orzekającego z przepisami prawa (art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.).

Jednocześnie, „na wypadek nie podzielenia stanowiska pozwanego o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej i przyjęcia przez Sąd Najwyższy, że wyrok został wydany w ważnym postępowaniu”, wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, ze względu na potrzebę wykładni przepisów art. 385¹ § 1 i 2 k.c. wywołujących rozbieżności w orzecnictwie Sądu Najwyższego, dotyczące tego, które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytu indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, w przypadku stwierdzenia przez sąd, że uprawnienie banku do jednostronnego ustalania kursu franka szwajcarskiego narusza rażąco interesy konsumenta i jest niezgodne z dobrymi obyczajami: czy abuzywna jest wówczas wyłącznie klauzula kursowa określająca sposób ustalenia wartości franka szwajcarskiego, czy też wszystkie postanowienia dotyczące indeksacji kredytu, tj. klauzula kursowa jak i klauzula ryzyka walutowego stanowiąca, że wysokość zobowiązań z umowy kredytu zależna jest od zmiennej na przestrzeni obowiązywania umowy wartości waluty obcej?

Ponadto autor skargi kasacyjnej wskazał, że w sprawie wystąpiły istotne zagadnienia prawne sprowadzające się do następujących pytań:

„Czy na etapie oceny możliwości obowiązywania umowy po usunięciu postanowienia abuzywnego, tj. na etapie, poprzedzającym etap zastępowania postanowienia abuzywnego przepisem dyspozytywnym, o którym mowa w orzeczeniach TSUE C-26/13 Kasler, C-260/18 Dziubak i C-932/19 OTP Jelzalogbank Zrt, dopuszczalne jest ustalenie treści umowy (stosunku prawnego), w zakresie który był regulowany przez abuzywną normę, na podstawie art. 65 § 1 i 2 k.c. lub art. 56 k.c. w zw. z art. 41 ustawy - Prawo wekslowe lub art. 56 k.c. w zw. z art. 358 § 2 k.c. lub art. 56 k.c. w zw. ze wskazanymi w przypisie kilkudziesięcioma przepisami, z których na zasadzie *analogii iuris* lub *analogii legis* wynika, że w polskim prawie obowiązuje generalna norma, zgodnie z którą wartość waluty obcej określa się według kursu średniego NBP?”

„Czy oceniając możliwości obowiązywania umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego, po usunięciu postanowienia abuzywnego zgodnie z prawem krajowym, należy brać pod uwagę stan prawny z:

- (a) dnia zawarcia umowy,
- (b) dnia powstania sporu czy
- (c) dnia orzekania?

„Czy jeżeli bez abuzywnego postanowienia umowa kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego nie może obowiązywać, to dochodzi do automatycznej jego substytucji normą dyspozytywną, o ile tylko zastosowanie środków krajowych zapewnia doprowadzenie do sytuacji, jaka miałby miejsce, gdyby umowa nie zawierała tego abuzywnego postanowienia?”

„Czy art. 358 § 2 k.c. stanowi szczegółowy przepis dyspozytywny, który znajduje zastosowanie z mocy prawa (automatycznie) w miejsce abuzywnej Klauzuli Kursowej określającej sposób ustalenia kursu franka szwajcarskiego, na potrzeby operacji związanych z indeksowaniem przy wypłacie i przy spłacie kredytu?”

W sprawie nie wystąpiła nieważność postępowania. Jednoosobowy skład sądu został wyznaczony na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z 2 marca

2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem przeciwdziałaniu i zwalczaniu COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Wprowadzenie tego przepisu Sąd Najwyższy uznał wprawdzie za środek nieproporcjonalny do celu, którym jest zapewnienie ochrony zdrowia w uchwale z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, jednak uchwała ta znajduje zastosowanie tylko w odniesieniu do orzeczeń, które zapadły po dacie jej wydania. Zważywszy, że zaskarżony wyrok został wydany 7 lutego 2023 r., nie istnieją podstawy do stwierdzenia nieważności postępowania na tej podstawie.

Ponadto podniesione przez autora skargi kasacyjnej kwestie, w ramach istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzeby wykładni przepisów prawa koncentrują się wokół problemu dotyczącego abuzywności postanowień umowy i skutków tej abuzywności, które były w ostatnim czasie przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego (zob. np. uchwała Sądu Najwyższego z 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22; wyroki Sądu Najwyższego z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22; z 13 maja 2022 r.: II CSKP 293/22; II CSKP 405/22).

Wyjaśniono, że niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następczo świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną. Nie budzi też wątpliwości, że stwierdzenie niedozwolonego charakteru postanowienia w umowie kredytu może uzasadniać uznanie umowy za nieważną (zob. np. uchwała składu siedmiu sędziów SN z 7 maja 2021 r. - zasada prawna – III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56; uchwała SN z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, Nr 6, poz. 40; postanowienie SN z 6 lipca 2021 r., III CZP 41/20; wyroki TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG i z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A.). Przyjmuje się również że nie jest dopuszczalne zastępowanie wyeliminowanego niedozwolonego postanowienia umowy innym mechanizmem wyliczenia kwoty raty kapitałowo-odsetkowej. Żaden bowiem przepis prawa, w tym art. 385¹ i art. 358 § 2 k.c., nie daje podstaw do zastąpienia klauzuli abuzywnej innym postanowieniem. Uzupełnienie luk po

wyeliminowaniu takiej klauzuli stanowiłoby bowiem zbyt daleko idącą modyfikację umowy w celu ratowania sytuacji prawnej przedsiębiorcy stosującego niedozwolone postanowienie umowne (zob. postanowienie SN z 31 maja 2022 r., I CSK 2314/22 i cytowane tam orzeczenia). Oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (uchwała składu siedmiu sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że w świetle wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, w razie sporu o ważność umowy kredytu bankowego denominowanego (lub indeksowanego) do waluty obcej, zawierającej niedozwoloną klauzulę dotyczącą sposobu waloryzacji, należy rozpatrzyć kilka możliwości rozstrzygnięcia. Pierwsza to stwierdzenie nieważności umowy, która bez klauzuli niedozwolonej nie może dalej funkcjonować w obrocie prawnym, zwłaszcza ze względu na brak (odpadnięcie) któregoś z koniecznych składników (*essentialia negotii*) umowy nazwanej kredytu bankowego. Druga to przyjęcie, że umowa jest ważna, ale w miejsce bezskutecznych postanowień waloryzacyjnych nie wchodzi żadne dodatkowe postanowienia. Trzecia, to przyjęcie, że umowa jest ważna oraz jej uzupełnienie przez sąd przez wprowadzenie w miejsce niedozwolonych klauzul innego mechanizmu waloryzacji (zob. wyroki SN z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64 i z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18). W wyroku z 3 października 2019 r., Trybunał stwierdził – z powołaniem się na stanowisko wyrażone w wyrokach z 30 kwietnia 2014 r. w sprawie *Kasler i Kaslerne Rabai*, C-26/13 (pkt 80-84, ECLI:EU:C:2014:282) oraz z 26 marca 2019 r. w sprawie *Abanca Corporation Bancaria i Bankia*, C-70/17 i C-179/17 (ECLI:EU:C:2019:250), że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, nie stoi na przeszkodzie zastąpieniu nieuczciwego postanowienia umownego wspomnianym przepisem dyspozytywnym albo przepisem mającym zastosowanie w razie wyrażenia na to zgody przez strony, jednak możliwość ta jest ograniczona do przypadków, w których usunięcie nieuczciwego postanowienia umownego zobowiązywałoby sąd do unieważnienia umowy jako całości, wbrew woli konsumenta, narażając go tym samym na szczególnie szkodliwe skutki.

Odpowiadając na zadane pytanie prejudycjalne w kwestii uwzględnienia woli konsumenta co do skutków powołania się na niedozwoloną klauzulę umowną, Trybunał uznał - co pomija skarżący - że wola konsumenta oceniającego, że stwierdzenie nieważności całej umowy nie jest dla niego niekorzystne i szkodliwe, przeważa nad wdrożeniem systemu ochrony, takiego jak zastąpienie nieuczciwego postanowienia i utrzymanie umowy w mocy (por. wyrok z 3 października 2019 r., C-260/18, pkt 51, 55-56 i pkt 2 sentencji).

W uchwale składu siedmiu sędziów z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, nr 9, poz. 56) Sąd Najwyższy wskazał, że stosownie do aktualnego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, konsument może wiążąco oświadczyć, iż nie ocenia konsekwencji całkowitej, definitywnej bezskuteczności (nieważności) umowy kredytu jako szczególnie dla niego niekorzystnych (choćby sam sąd oceniał je odmiennie) - sprzeciwiając się zarazem udzieleniu mu ochrony przed tymi konsekwencjami - i uniemożliwić w ten sposób utrzymanie umowy przez wprowadzenie do niej regulacji zastępczej, wynikającej z ustawy albo - jeżeli jest to dopuszczalne - określonej przez sąd.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało wyjaśnione, że zdaniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoi na przeszkodzie wypełnianiu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie w przypadku, gdy strony umowy wyrażą na to zgodę. Innymi słowy, nie można w sytuacji uznania niedozwolonych postanowień umownych za abuzywne zastępować ich żadnymi innymi. (zob. np. wyrok SN z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21). Przedstawione przez skarżącego wątpliwości nie są istotne skoro już stwierdzenie, że postanowienie określające sposób przeliczania waluty polskiej na CHF i odwrotnie jest niedozwolone i skutkuje wyeliminowaniem tej klauzuli z umowy, a w konsekwencji uniemożliwia określenie wysokości zobowiązania stron, przez co umowa w pozostałym zakresie nie jest możliwa do utrzymania i wykonania

(zob. wyrok SN z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22). Przyjmuje się, że wyeliminowanie abuzywnych klauzul przeliczeniowych nie prowadzi do utrzymania w mocy kredytu indeksowanego kursem CHF jako kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR (wyrok SN z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22); to samo dotyczy kredytu denominowanego kursem CHF (wyrok SN z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22).

Konkludując, należy przyjąć, że kwestie podniesione przez skarżącego we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zostały już wyczerpująco wyjaśnione w orzecznictwie SN i TSUE i obecnie nie wymagają dalszej analizy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 lutego 2023 r., I CSK 4243/22, postanowienie Sądu Najwyższego z 6 lipca 2023 r., I CSK 5755/22, postanowienie Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2023 r., I CSK 5673/22, postanowienie Sądu Najwyższego z 6 lipca 2023 r. I CSK 5883/22, postanowienie Sądu Najwyższego z 6 lipca 2023 r., I CSK 5736/22).

Wobec powyższego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[ms]